

جمهوری اسلامی ایران
هیأت عالی بانک مرکزی

مشروح مذاکرات

چهل و هشتمین جلسه هیأت عالی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

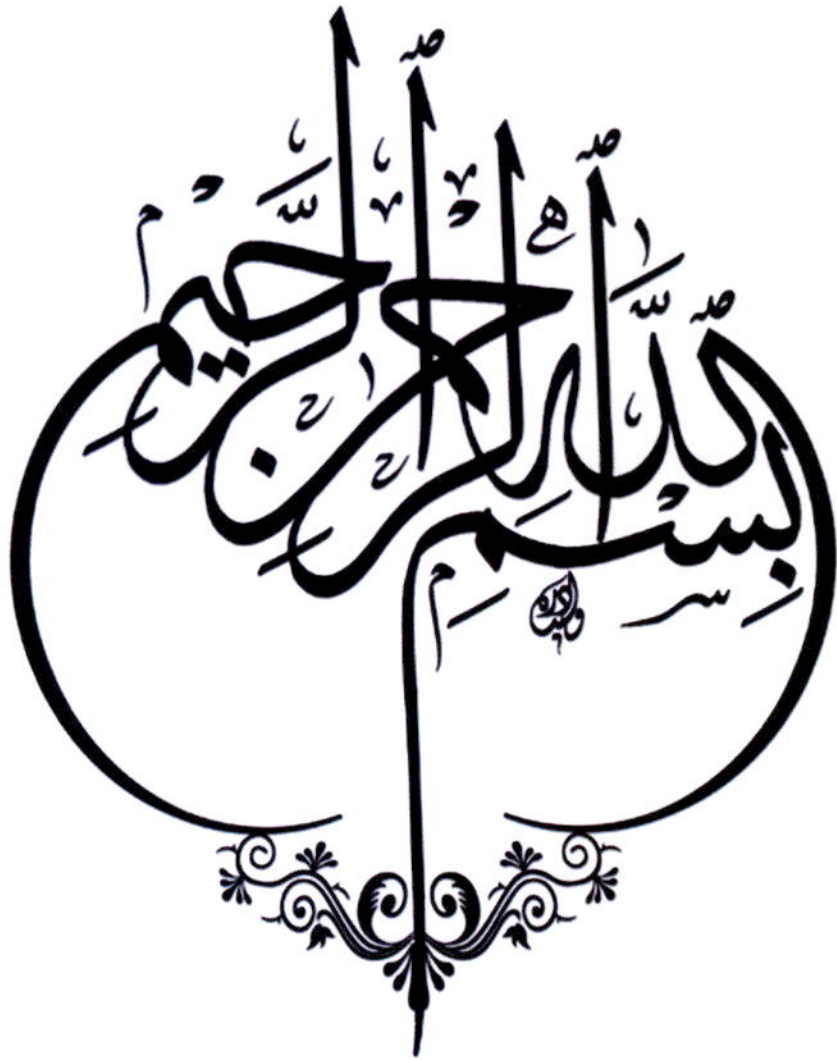
بندهای (۱)، (۴) و (۵)

(مورخ ۱۴۰۴/۰۸/۲۷)

تهیه و تدوین:
مدیریت کل امور هیأت عالی و شوراهای
آبان ماه ۱۴۰۴

جمهوری اسلامی ایران
بنیاد عالی بانک مرکزی

جمهوری اسلامی ایران
بنیاد ملی بانک مرکزی

چهل و هشتمین جلسه هیأت عالی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در ساعت ۱۷:۰۰ روز سه‌شنبه مورخ ۱۴۰۴/۰۸/۲۷ با تلاوت آیاتی از کلام ا... مجید و ذکر صلوات بر محمد و آل محمد (ص) شروع شد.

دبیر هیأت عالی: بسم الله الرحمن الرحيم، عرض سلام، وقت بخیر و خوش آمد دارم. چهل و هشتمین نشست هیأت عالی را برگزار می‌کنیم. با توجه به تعداد زیاد دستور جلسات، اگر آقای دکتر فرزین اجازه بفرمایند، برای هر یک از دستور جلسات یک زمان محدود در نظر بگیریم که موضوعات جمع‌بندی شوند. بنابراین برای هر موضوع یک زمان ۱۰ الی ۱۵ دقیقه در نظر می‌گیریم که موضوعات جمع‌بندی شوند. چون بحث‌های این دستورات قبلاً با عزیزان انجام شده است اگر اجازه بفرمایید از موضوع دستورالعمل اوراق گام که موضوع مختصری است آغاز کنیم و حداکثر با احتساب زمان ارائه در ۱۰ دقیقه جمع‌بندی شود.

آقای دکتر شیربجیان: همانگونه که مستحضریست دستورالعمل اوراق گام قبلاً در شورای پول و اعتبار مصوب شده بود و در راستای رویکرد جدید بانک که قانون برنامه هم بر آن تأکید دارد، یک سری از اصلاحاتی را انجام داده‌ایم که موضوع استفاده از اوراق گام جذاب‌تر شده است. این موضوع در کمیسیون عملیات پولی و اعتباری و سپس در شورای سیاست‌گذاری پولی و ارزی مصوب شده است. در صورت تصویب در این جلسه، به شبکه بانکی ابلاغ خواهد شد.

آقای ولی‌نژاد: یکی از بندهای اصلاحی مربوط به ماده (۱) بند (۳) بود که طبق آن شخص متعهد شخص حقوقی بود که بابت تأمین سرمایه در گردش، تقاضای اوراق گام را ارائه می‌نمود و در اصلاحیه جدید شخص حقیقی هم مجاز به ارائه تقاضای اوراق گام به عنوان متعهد خواهد بود. ماده (۲) دستورالعمل نیز دارای اصلاحات ویرایشی بود که در این بند بانک مرکزی مکلف شده بود سامانه اوراق گام را راه‌اندازی نماید و با توجه به این که سامانه اوراق گام راه‌اندازی شده بود، متن این بند فاقد موضوعیت بود و این بند به این شکل اصلاح شد که موسسه اعتباری موظف است کلیه عملیات اوراق گام را در سامانه گام ثبت نماید. همچنین در تبصره (۳) ماده (۸) نیز نرخ کارمزد اوراق گام توسط بانک مرکزی تعیین و ابلاغ می‌شد. با توجه به این که یک سری عملیات جدید برای اوراق گام تعریف شده است و انتقال در زنجیره دارای کارمزد بود ولی در خصوص انتقال اوراق به بازار سرمایه، تنزیل یا خرید دین در شبکه بانکی و ابطال اوراق و موضوعات مربوط به خرید ارز کارمزد تعیین نشده بود و به همین دلیل این بند اصلاح شد که بتوان کارمزد

جمهوری اسلامی ایران
بنیاد ملی بانک مرکزی

این خدمات را تعیین نمود. تبصره (۳) ماده (۱۰) مربوط به سقف مجاز مقداری تنزیل اوراق گام بود که در دستورالعمل قبلی این سقف برای حلقه اول یا متقاضی اول حداکثر ۲۵ درصد، برای متقاضی دوم حداکثر ۵۰ درصد و برای متقاضی سوم به بعد ۷۵ درصد بود. با توجه به بازخوردهایی که از شبکه بانکی و فعالان اقتصادی دریافت نمودیم این ضریب تنزیل مقداری را برای همه حلقه‌ها یعنی متقاضی اول و متقاضیان بعدی را ۵۰ درصد میزان اوراقی که در اختیار دارند، تعیین نمودیم. در ماده (۱۱) دستورالعمل هم یک ایراد ویرایشی وجود داشت که عبارت «طبق قرارداد با موسسه اعتباری» جایگزین «در سررسید اوراق گام» شد. چون متعهد یک روز کاری قبل از سررسید اوراق، مبلغ اوراق را به بانک پرداخت نماید که بانک روز بعد و در زمان سررسید، مبالغ را به حساب دارنده اوراق گام واریز نماید. در ماده (۱۲) دستورالعمل نیز یک مورد اصلاح ویرایشی به دلیل تغییر سرفصل‌های دفاتر کل داشتیم که قبلاً عنوان سرفصل «بدهکاران بابت گواهی» بود که ما یک سرفصل جامع تحت عنوان «سرفصل بدهکاران بابت ابزارهای تأمین مالی زنجیره تولید» تعریف نموده و جایگزین کردیم که بتواند دربرگیرنده کلیه ابزارهای تأمین مالی باشد. در ماده (۱۲) دستورالعمل نیز تسویه اوراق گام از طریق اعطای تسهیلات مجاز نبود و در این بند عبارت «تا زمان سررسید» اضافه شده است تا با ماده (۱۹) اضافه شده به این دستورالعمل که تصریح می‌نماید موسسه اعتباری عامل مجاز است در چارچوب دستورالعمل امهال که توسط شورای پول و اعتبار مصوب و در سال ۱۴۰۳ ابلاغ شده است نسبت به امهال مطالبات ناشی از اوراق گام استفاده نماید، تطبیق پیدا کند. در ماده (۱۳) دستورالعمل هم یک اقدام تنبیهی برای اوراق گام داشتیم و شخصی که متعهد اوراق گام بود و در سررسید به تعهدات خود عمل نمی‌نمود به مدت ۶ ماه از زمان تسویه این اوراق گام نکول شده امکان صدور اوراق گام نداشت. چون سایر اوراق چنین محدودیتی نداشتند به دلیل ایجاد وحدت رویه و هماهنگی با سایر ابزارها، این محدودیت بهره‌مندی از صدور اوراق گام را تا زمان تسویه بدهی در نظر گرفتیم. در ماده (۱۴) نیز به دلیل ایجاد وحدت رویه و هماهنگی با سایر ابزارها، پیشنهاد حذف آن را ارائه نمودیم.

دبیر هیأت عالی: بنده این اصلاحات را جمع‌بندی و خلاصه می‌کنم. عمده این اصلاحات ویرایشی بود و دو اصلاح عمده در این دستورالعمل انجام شده است. یک موضوع اضافه نمودن اشخاص حقیقی به متعهدین اوراق گام بود که

بتواند اصناف را نیز تحت پوشش قرار دهد. دومین موضوع هم ایجاد جذابیت اوراق در حلقه‌ها بود که قبلاً این مقدار ۲۵ درصد بود و با این تغییر، امکان تنزیل تا ۵۰ درصد فراهم شد.

آقای دکتر شیرجیان: قبلاً میزان تنزیل در حلقه‌های اول، دوم و سوم به ترتیب ۲۵، ۵۰ و ۷۵ درصد بود که با این تغییر از سقف تنزیل حلقه سوم ۲۵ درصد کاسته و سقف تنزیل حلقه اول را ۲۵ درصد افزایش دادیم و به عبارتی آن را متوازن‌تر کردیم.

آقای دکتر نوری: در سال‌های گذشته در شورای پول و اعتبار (سابق)، این موضوع مطرح شد که چگونه این موضوع را کنترل کنیم که این اوراق در حلقه‌ها گردش نماید و در حلقه اول تبدیل به نقدینگی نشود. بنابراین هر چه فاصله شروع این اوراق تا حلقه آخر بیشتر شود، اوراق گام تأثیرپذیری بیشتری خواهند داشت. در حال حاضر دوستان بفرمایند که آیا با این روان‌سازی که در این اوراق انجام شده است به سمت هدفی که در ابتدا تعریف شد حرکت کرده‌ایم یا خیر؟

آقای دکتر دانش‌جعفری: در مجموع این دستورالعمل بهبود یافته و پیشرفت کرده است. سوال بنده این است که آیا همه متقاضیان در این اوراق یکسان هستند؟ به نظر می‌رسد این افزایش سقف تنزیل از ۲۵ درصد به ۵۰ درصد برای حلقه اول، باید برای هر صنعت به صورت جداگانه تعریف شود. به نظر بنده بهتر است در این زمینه یک کار تحقیقی انجام شود و یا بانک‌ها اجازه داشته باشند متناسب با وضعیت هر صنعت یا متقاضی، این درصدها را تنظیم نمایند. ممکن در مواردی لازم باشد برای مثال ۷۰ درصد این اوراق در حلقه اول تنزیل شود.

آقای محمدجانی (مدیر اداره تأمین مالی زنجیره تولید): در خصوص این موضوع که بتوانیم برای رشته‌های مختلف، ضرایب تنزیل مختلف اعلام کنیم، پیشنهاد بسیار خوبی است ولی ملاحظه‌ای که دارد این است که سامانه گام یک سامانه UI است و انعطاف انجام این موضوع را ندارد. واقعیت این است که در همین شرایط برای اصلاح نسبت‌های ۲۵، ۵۰ و ۷۵ درصد در سامانه با چالش مواجه هستیم. از لحاظ فنی و سامانه‌ای، این سامانه کشش انجام این موضوع را ندارد. بنابراین اجازه بفرمایید که این مرحله از کار اجرایی شود و به دنبال این موضوع هستیم که سامانه گام را وب

جمهوری اسلامی ایران
هیأت عالی بانک مرکزی

سرویس نماییم. اگر این اتفاق رخ دهد و شرایط پیاده‌سازی فراهم شد، این پیشنهادات را بررسی و عملیاتی خواهیم کرد. همچنین در خصوص سوال آقای دکتر نوری هم باید عرض کنم که مجموع عملکرد اوراق گام از ابتدا تاکنون به مبلغ ۱۱۲ همت رسیده است. با تسهیل‌گری‌های انجام شده در ۷ ماهه ابتدای امسال مبلغ ۱۸ همت عملکرد اوراق گام بوده است. شروع اوراق گام از سال ۱۴۰۰ بود ولی شروع جدی آن از سال ۱۴۰۱ بود. بعد از محدودیت‌های ایجاد شده توسط بازار سرمایه و اصلاح دستورالعمل توسط بانک مرکزی، در سال ۱۴۰۲، عملکرد به شدت کاهش پیدا کرد. مجدداً با تسهیل‌گری‌های انجام‌شده در دستورالعمل و هم با بهبودهایی که در سامانه انجام شد، عملکرد اوراق گام همان‌گونه که در نمودار هم مشاهده می‌کنید بهبود یافت. به گونه‌ای که در ۷ ماهه ابتدای امسال ۱۸/۳ همت اوراق گام صادر شده است. در حالی که در مدت مشابه سال قبل، انتشار اوراق گام ۳/۴ همت بوده است. خوشبختانه روند توسعه اوراق گام بهبود پیدا کرده است ولی هنوز تا مرحله مقیاس‌پذیری فاصله داریم. یکی از ملاحظات که در اصلاح ضرایب داشتیم این بود که در زمان صدور اوراق گام، این اوراق باید برای خریدار و فروشنده جذاب باشد. بنابراین از منظر بازاریابی لازم است که جذابیت را برای حلقه اول ایجاد کنیم و در ازای این کار ضریب تنزیل را در لایه‌های بعدی کاهش دادیم که اثر کلی انتشار این اوراق یکسان باشد. ما امیدوار هستیم که با این اصلاح، هم عملکرد اوراق افزایش یابد و هم انتقال در زنجیره همانند شرایط گذشته ادامه داشته باشد.

آقای دکتر مدنی‌زاده: آیا اوراق گام محدودیت نرخ دارد؟

آقای محمدجانی: نرخ این اوراق نزدیک به نرخ اخزا است و حدود نیم الی یک درصد کمتر یا بیشتر از نرخ اخزا است. آقای دکتر شیرجیان: البته این اوراق سقف دارد و همه این اوراق نمی‌تواند در بازار سرمایه تنزیل شود. سال گذشته این مبلغ ۱۰۰ همت و امسال این مبلغ ۱۵۰ همت است.

آقای محمدجانی: در حال حاضر کل اوراق گامی که در بازار سرمایه معامله می‌شود حدود ۳ همت است.

آقای دکتر مدنی‌زاده: در زمان انتشار این اوراق، هیچ محدودیت نرخ وجود ندارد؟

آقای محمدجانی: اوراق گام بر اساس قیمت اسمی و مطابق با فاکتور بین خریدار و فروشنده صادر می‌شود. با این وجود در زمان انتشار هیچ نرخ ذکر نشده است بجز کارمزدی که خریدار حداکثر به میزان ۲/۲ درصد پرداخت می‌کند. وقتی این اوراق در فرآیند تنزیل در بازار سرمایه قرار می‌گیرد مانند اسناد خزانه نرخ پیدا می‌کند و این نرخ در حال حاضر حدود ۳۶ الی ۳۷ درصد است. در غیر این صورت در زنجیره بر مبنای فاکتور منتقل می‌شود و یا تا سررسید نگهداری می‌شود که در این حالت نرخ اوراق فاقد موضوعیت است.

آقای دکتر شیربجیان: حدود یک سال و نیم گذشته دولت مصوبه ای داشت که بنگاه‌های دارنده اوراق گام می‌توانند تا حداکثر ۲۰ درصد این اوراق را برای تسویه دیون ممتاز دولتی نظیر بیمه، مالیات، حقوق و عوارض گمرکی و حتی پیش‌پرداخت‌های ارزی استفاده نمایند. برای مثال برای موضوع دارو، مصوب شد تا ۲۰۰ میلیون دلار اوراق گام به عنوان پیش‌پرداخت ارزی پذیرفته شود. اگر این موضوع هم که مربوط به حوزه وزارت امور اقتصادی و دارایی است با دستور حضرت عالی تسریع شود، سیال بودن اوراق گام را افزایش می‌دهد. اگر برای مثال گمرک این اوراق که همانند چک بانکی و بدون ریسک است را به عنوان حقوق و عوارض گمرکی و حقوق و عوارض معدنی بپذیرد، باعث گردش بیشتر این اوراق می‌شود. حتی ما گفتیم اوراق گام که برای تسویه دیون دولت استفاده می‌شود دارای سررسید کمتر از سه ماه باشد و به عبارتی اوراق گام برای این موضوع که دارای سررسید حداکثر یک ساله و تأمین سرمایه در گردش است، باید کمتر از سه ماه از زمان سررسید آن باقی مانده باشد و مصوبه هیأت دولت در این خصوص، مصوبه بسیار مفیدی بود. ولی سازمان‌ها برای پذیرش این اوراق علی‌رغم این که به نفع آن‌ها بود، مقاومت نمودند.

آقای محمدجانی: این مصوبه که موسوم به مصوبه ۸ دستگاه یا نهاد دولتی است در بهمن ماه ۱۴۰۲ به تصویب رسید. در مدت زمان یک سال و نیم گذشته از زمان تصویب مصوبه مذکور، جلسات متعددی با این نهادها داشتیم و سازمان امور مالیاتی خوشبختانه از ابتدا با ما همراه بود و در این خصوص نامه‌ای به همه سازمان‌های امور مالیاتی کشور ابلاغ نمودند و در حال حاضر اوراق گام برای تسویه بدهی‌های مالیاتی استفاده می‌شود. ولی گمرک با این که ما جلسات مکرری با آن‌ها داشتیم به موضوع یک ایراد حقوقی وارد کردند و موضوع از معاونت امور حقوقی ریاست جمهوری استعلام شد و در نهایت امور حقوقی ریاست جمهوری به این موضوع رأی داد که امکان پذیرش اوراق گام برای

تسویه بدهی‌ها توسط گمرک وجود دارد و در حال حاضر گمرک باید موضوع را به واحدهای اجرایی ابلاغ نمایند که موضوع عملیاتی شود. به عبارت دیگر تمامی ابهامات مقرراتی رفع شده است و موضوع نیازمند یک اراده برای ابلاغ موضوع به گمرکات و مبادی ورودی است. خواهش بنده این است که آقای دکتر مدنی‌زاده مساعدت بفرمایند تا موضوع عملیاتی شود.

آقای دکتر مدنی‌زاده: سازمان امور مالیاتی این اوراق را برای تسویه بدهی‌های مالیاتی می‌پذیرد؟

آقای محمدجانی: بله این اوراق مورد پذیرش سازمان امور مالیاتی است و موضوع در حال اجرا است و هیچ منعی ندارد. فقط به دنبال این موضوع هستیم که سامانه گام به وب سرویس ارتقا پیدا کند که کار در حال انجام است و به زودی اجرایی می‌شود.

آقای دکتر شیریحیان: الان در حال حاضر بنگاه‌ها مبالغ زیادی معوقات بیمه‌ای، مالیاتی و حقوق و عوارض گمرکی دارند که می‌توانند این دیون را از این روش تسویه نمایند.

آقای دکتر فرزین: نامه‌ای برای جناب آقای دکتر مدنی‌زاده تهیه نموده و ارسال کنید و همین مطالب را در نامه بیان کنید.

دبیر هیأت عالی: اگر دوستان موافق هستند رأی‌گیری کنیم. بنابراین این آیین‌نامه چند مورد اصلاحی به منظور جذاب‌تر نمودن موضوع داشت که بخشی از این اصلاحات شکلی و برخی نظیر چگونگی تنزیل اوراق در حلقه‌ها محتوایی بود. همچنین اشخاص حقیقی هم اضافه شد که اصناف بتوانند از آن بهره‌مند شوند.

آقای دکتر مدنی‌زاده: در خصوص تبصره (۳) ماده (۸) می‌فرمایید که به چه شکل اصلاح شده است؟

آقای محمدجانی: این ماده صرفاً جهت شفاف‌سازی اضافه شده است چون در حال حاضر، نرخ کارمزد صدور اوراق گام مانند ضمانت‌نامه در نظر گرفته شده است و حداکثر در یکسال بر اساس نوع وثایق ۲/۲۵ درصد است. هزینه‌های انتقال به بازار سرمایه تنها شامل هزینه‌های اخذ شده توسط بازار سرمایه است و مقدار معناداری نیست. همچنین هزینه

جمهوری اسلامی ایران
هیأت عالی بانک مرکزی

انتقال اوراق در زنجیره هم معادل یک در هزار است که این کارمزدها به شبکه بانکی ابلاغ شده است. این بند هم ناظر بر همین کارمزدها است و تغییری در نرخ کارمزدها ایجاد نشده است.

آقای دکتر مدنی‌زاده: الان سوال بنده این است که قبلاً چنین محدودیتی توسط بانک مرکزی در نظر گرفته نشده است. اساساً چه دلیلی وجود دارد که بانک مرکزی در یک عملیات مالی بخش خصوصی دخالت می‌کند؟ چون هر گونه مداخله در نرخ‌گذاری بر خلاف مفاد قانون برنامه هفتم پیشرفت است. علاوه بر نرخ‌های کارمزد، بانک مرکزی حتی نرخ تنزیل را نیز مشخص می‌کند؟

آقای محمدجانی: نرخ تنزیل در بازار تعیین می‌شود و بانک مرکزی به این موضوع ورود نمی‌کند.

آقای دکتر مدنی‌زاده: در متن دستورالعمل تصریح شده است که نرخ تنزیل خرید دین توسط بانک مرکزی تعیین و ابلاغ می‌گردد.

آقای ولی‌نژاد: در تبصره (۳) ماده (۸) تصریح شده است که نرخ کارمزد صدور، کارمزد انتقال در زنجیره تولید، کارمزد انتقال به بازار سرمایه و کارمزد تنزیل یا خرید دین و کارمزد ابطال توسط بانک مرکزی تعیین می‌شود. به عبارت دیگر کارمزد تنزیل توسط بانک مرکزی تعیین می‌شود. چون شبکه بانکی زمانی که اقدام به تنزیل اوراق گام می‌نماید، بابت عملیات تنزیل کارمزد دریافت می‌نماید.

آقای دکتر شیرجیان: برای اوراق گام این قابلیت پیش‌بینی شده است که دارنده اوراق می‌تواند علاوه بر بازار سرمایه، در بازار پول و خارج از نهاد بانکی و موسسه اعتباری، اوراق را به شخص دیگری واگذار نماید و تنزیل نماید.

آقای دکتر مدنی‌زاده: الان شما چه نرخی برای کارمزد تنزیل در شبکه بانکی در نظر می‌گیرید؟

آقای محمدجانی: نرخ کارمزد تنزیل در شبکه بانکی حداکثر یک در هزار است. این کارمزد بابت خدماتی است که بانک ارائه می‌دهد.

آقای دکتر مدنی‌زاده: چرا این نرخ یک در هزار در نظر گرفته شده است؟ چگونه این نرخ محاسبه شده است؟

آقای محمدجانی: کارمزدها را اداره مطالعات و مقررات بانکی در حوزه معاونت تنظیم‌گری و نظارت این نرخ کارمزدها را برای همه سرفصل‌های خدماتی ابلاغ نموده است.

آقای دکتر مدنی‌زاده: چرا بانک مرکزی در معامله بین دو شخص و نرخ کارمزد آن مداخله می‌کند؟

آقای دکتر ابوالحسنی: در اینجا معامله بین افراد و بانک‌ها انجام می‌شود.

آقای دکتر فرزین: تعیین کارمزد خدمات بانکی در اختیار هیأت عالی بانک مرکزی است و قانون این اختیار را به هیأت عالی داده است.

آقای دکتر نادعلی: بند (۱۱) ماده (۸) قانون بانک مرکزی تصریح می‌کند که اتخاذ تصمیم در مورد نرخ کارمزد انواع خدمات بانکی متناسب با هزینه تمام شده خدمات جزء وظایف هیأت عالی بانک مرکزی است. هیأت عالی نیز این موضوع را به هیأت عامل واگذار نموده است. هیأت عامل نیز به این شکل اقدام می‌کند که اداره مربوطه در بانک موضوع را بررسی می‌کند و هزینه تمام شده یک خدمت بانکی را تعیین می‌کند و پس از آن کارمزدها به تصویب کمیسیون مقررات بانکی می‌رسد و سپس در هیأت عامل مصوب می‌شود. فلسفه انجام این کار هم این است که رقابت بین بانک‌ها را ساماندهی و منظم نماید.

آقای دکتر مدنی‌زاده: تعیین این نرخ کارمزد خدمات باعث افزایش رقابت و شفافیت بین بانک‌ها می‌شود؟

آقای دکتر نادعلی: این نرخ‌های کارمزد باعث تحت تأثیر قرار گرفتن نرخ‌های سود بانکی می‌شود. چون بانک‌ها برای اشخاص یک نرخ تسهیلات در نظر می‌گرفتند و برای جبران و افزایش این نرخ سود تسهیلات، از سرفصل کارمزد استفاده می‌کردند. در همین راستا هم این موضوع در قانون تصریح شده است و دوستان هم در همین چارچوب در این دستورالعمل، این نرخ کارمزد را مانند سایر نرخ‌های کارمزد مشخص نموده اند.

آقای محمدجانی: البته بانک‌ها در راستای رقابت در شبکه بانکی تا ۳۰ درصد از این نرخ‌ها را می‌توانند طبق بخشنامه حوزه نظارت بانک، تخفیف در نظر بگیرند.

آقای دکتر مدنی‌زاده: در موضوع نرخ‌گذاری باید این نرخ‌ها به صورت حداکثر نرخ تعیین شود. در خصوص انتقال اوراق گام در زنجیره تولید برای مثال شرکت ایران خودرو این اوراق را به شرکت‌های قطعه‌ساز می‌دهد و این اقدام که خدمات بانکی نیست که نیازمند اخذ کارمزد باشد و انتقال بین دو بنگاه تولیدی است.

آقای دکتر شیریحیان: چون این خدمات توسط بانک‌ها انجام می‌شود.

آقای دکتر مدنی‌زاده: الان این انتقال اوراق بین این دو بنگاه انجام می‌شود. این هزینه کارمزد به چه کسی تعلق می‌گیرد؟ یعنی به ازای هر انتقال در زنجیره تولید یک کارمزد توسط بانک دریافت می‌شود؟

آقای دکتر فرزین: در نظام بانکی ایران، درآمد کارمزد سهم بسیار کمی از درآمدهای شبکه بانکی را دارد و این موضوع یکی از آسیب‌های نظام بانکی است و بانک‌ها بسیار وابسته به نرخ سود هستند. به همین دلیل بانک مرکزی مدتی است که بر روی این موضوع کار می‌کند که بانک‌ها برای خدمات، هزینه کارمزد دریافت نمایند. ولی این نکته آقای دکتر مدنی‌زاده درست است که این نرخ‌های اعلامی باید حداکثر باشند و در عمل هم همین موضوع اجرا می‌شود و تخفیف هم داده می‌شود.

آقای محمدجانی: در بالای جداول کارمزد خدمات بانکی ابلاغ شده به شبکه بانکی، عبارت «حداکثر» ذکر شده است.

آقای دکتر مدنی‌زاده: بنابراین اگر قرار است که درآمد بانک‌ها به سمت کارمزد سوق پیدا کند، بهتر است که فضای کسب و کار، این نرخ‌ها را به صورت رقابتی تعیین نماید. دلیل این نرخ‌گذاری چیست؟ مگر ملاک نرخ‌گذاری خدمات بانکی هزینه تمام شده این خدمات نیست؟ بنابراین اجازه دهید این ۳۰ بانک با هم برای تعیین این نرخ رقابت کنند. آیا برای انجام این خدمات صدور، انتقال، تنزیل و ابطال اوراق انحصار وجود دارد؟ در محیط کسب و کار این ۳۰ بانک، انجام این خدمات دارای ویژگی انحصاری است؟ در یک فضای کسب و کار رقابتی، دلیل ورود بانک مرکزی و نرخ‌گذاری چیست؟ در قانون برنامه هفتم ذکر شده است که در صورت ارائه کالای یارانه‌ای و یا دارای بازار انحصاری، کالا مشمول قیمت‌گذاری است. آیا این خدمات انحصاری یا یارانه‌ای است؟

آقای دکتر شیربجیان: در هر صورت یک نهادی باید هزینه تمام شده را مشخص نماید. قانون بانکداری بدون ربا تصریح می‌کند.

آقای دکتر مدنی‌زاده: قانون برنامه هفتم پیشرفت قانون مؤخر است.

آقای دکتر شیربجیان: قانون عملیات بانکداری بدون ربا که نقض نشده است.

آقای دکتر مدنی‌زاده: قانون برنامه هفتم پیشرفت تصریح می‌کند که نرخ‌گذاری فقط برای کالاهای یارانه‌ای یا دارای بازار انحصاری مجاز است.

آقای دکتر فرزین: این موضوع به بانک‌ها مربوط نمی‌شود.

آقای دکتر مدنی‌زاده: به نظر بنده قانون در این خصوص به بانک‌ها نیز تسری پیدا می‌کند و آقای دکتر قوامی هم این موضوع را تأیید می‌فرمایند. همچنین منطق اقتصادی هم این موضوع را تأیید می‌کند در جایی که کالای انحصاری یا یارانه‌ای نداریم، چرا باید در قیمت‌گذاری مداخله نماییم؟ در جایی ممکن است یک بانک برای این خدمات نرخ ۳ درصد دریافت نماید و بانک‌های دیگر برای مثال با نرخ ۱ الی ۲ درصد انجام دهند. اتفاقاً در فضای رقابتی درآمد کارمزد بانک‌ها نیز افزایش می‌یابد.

آقای دکتر محمدپور: ما سال گذشته گزارشی در هیأت عامل بانک ارائه کردیم. در حال حاضر درآمد کارمزد بانک‌ها در عمده خدمات کارمزدی حدود ۱۰ درصد بهای تمام شده آن خدمات است و فاصله بسیار زیادی در این خصوص وجود دارد و این نرخ‌ها توسط بانک مرکزی تعیین می‌شود. دلیل این موضوع این بوده است که دستورالعمل کارمزد خدمات تا قبل از بروز رسانی اخیر بر اساس نرخ‌های سال ۱۳۹۰ تعیین شده بود و در نهایت در سال ۱۴۰۲ این کارمزدها بروز رسانی شد و از سال ۱۴۰۲ تاکنون هر سال این نرخ‌ها بروز رسانی می‌شود. اساساً نسبت درآمد غیرمشاع به کل درآمد بانک‌ها در نظام بانکی، فاصله خیلی معناداری با دنیا دارد و در سایر کشورها، کارمزدها بخش اصلی درآمد بانک‌ها است؛ در حالی که در ایران، برای میانگین بانک‌ها این نسبت حدود ۱۰ درصد از کل درآمدها از محل درآمدهای غیرمشاع است. مزیت درآمدهای غیرمشاع این است که باعث تقویت سرمایه نظارتی بانک می‌شود، در حالی که

درآمدهای مشاع بین سپرده‌گذاران تقسیم می‌شود و در خصوص بهبود سرمایه نظارتی بانک‌ها نقشی ایفا نمی‌کند. تجربه نشان داده است رقابت غیرعادی و تا حدودی غیرمنصفانه‌ای بین بانک‌ها به منظور حفظ مشتریان خود وجود دارد و برخی بانک‌ها ترجیح می‌دهند از درآمدهای غیرمشاع و کارمزدها صرف‌نظر کنند تا بتوانند مشتریان با مانده و گردش بالا را حفظ کنند. این موضوع باعث شده است که در طول زمان درآمدهای غیرمشاع در بانک‌ها بسیار ناچیز شده است. برای مثال در خصوص مدیرعامل و هیأت مدیره یکی از بانک‌ها، در سال گذشته برای صدور ضمانت‌نامه تخفیف ۵۰ درصدی کارمزد اعمال نموده و دچار مشکل شده‌اند. در حالی که در تمام بانک‌ها این تخفیف‌ها اعمال می‌شود و رقابت به گونه‌ای شده که کارمزدها به ابزار مشتری‌مداری تبدیل شده است. لذا واقعاً اگر نرخ کارمزد تعیین نشود و یک حداقل تعیین نشود، بانک‌ها این درآمد را نادیده می‌گیرند.

آقای دکتر مدنی‌زاده: بنابراین باید حداقل در دستورالعمل تعیین شود.

آقای دکتر فرزین: در حال حاضر سازمان امور مالیاتی برای خدمات بانک‌ها ۱۰ درصد مالیات تعیین نموده است. به دلیل کاهش درآمدهای مالیاتی دولت و هنوز سال به اتمام نرسیده است، مبلغ ۶۰ همت مالیات برای بانک‌ها تعیین نموده‌اند که چندین برابر مالیات سال‌های قبل است و قبل از جمع‌بندی صورتهای مالی باید این مبالغ را به سازمان امور مالیاتی پرداخت کنند و تا چند روز آینده این موضوع را قطعی می‌کنند.

آقای دکتر مدنی‌زاده: به نظر بنده یا این نرخ کارمزد کلاً باید آزادانه تعیین شود و اگر نگران این موضوع هستید که این درآمدهای کارمزد کاهش یابد، باید برای آن حداقل تعیین شود و به نظر بنده مداخله قیمتی در این موضوع توجیهی ندارد.

آقای دکتر نوری: این کارمزد در قالب کارمزد خدمات بانکی قرار می‌گیرد. طبق بند (۱۱) ماده (۸) قانون بانک مرکزی تصریح می‌کند که اتخاذ تصمیم در مورد نرخ کارمزد انواع خدمات بانکی متناسب با هزینه تمام شده خدمات جزء وظایف هیأت عالی بانک مرکزی است. در اینجا بر بهای تمام شده خدمات تأکید شده است به عبارت دیگر باید بهای تمام شده خدمات محاسبه و مبلغی به آن اضافه شود. قبلاً محاسباتی در این خصوص انجام شده است و به یک مبلغ

متعارف رسیده اند. بنابراین اعتقاد بنده این است که مبلغ حداکثر بر مبنای بهای تمام شده باید تعیین شود که به مشتریان اجحاف نشود و در موضوع رقابت نیز بانکها می توانند برای مثال برای سقف کارمزد $2/5$ درصدی به منظور حفظ مشتری، مبلغ $1/5$ درصد کارمزد دریافت می کند. همین موضوع در خصوص حق الوکاله سپرده های سرمایه گذاری وجود داشت. برای مثال در ابتدای سال سقف این نرخ 4 درصد اعلام می شد و در پایان سال یک بانک این حق الوکاله را 3 درصد تعیین می نمود.

آقای دکتر دانش جعفری: موضوع این است که یک بانک تا چه اندازه می تواند روی درآمدهای ناشی از سود بانکی و تا چه میزان بر درآمدهای ناشی از خدمات حساب باز کند. نظام بانکی ما به گونه ای است که بانکها امکان ایجاد و افزایش درآمد ناشی از سود بانکی به دلیل مشکلاتی را ندارند و برای حفظ کسب و کار خود باید درآمد خدمات خود را افزایش دهند. برای مثال در کشور کانادا، بانکها برای نگهداری یک حساب جاری، ماهانه 4 تا 40 دلار کارمزد می گیرند و این درآمدها جزء درآمدهای غیر بهره ای آنها است و سهم درآمدهای غیر بهره ای در برخی موارد تا 50 درصد کل درآمدهای بانکها رسیده است. بنابراین باید راه را برای بانکها برای ایجاد درآمدهای خدماتی باز کنیم تا بانکها بتوانند روی پای خودشان بایستند.

آقای دکتر مدنی زاده: بنابراین اگر دغدغه این موضوع را داریم که این درآمدها از یک مبلغ خاص کمتر نشود، باید حداقل برای آن تعیین نمود که امکان دامپینگ و قیمت شکنی برای بانکها فراهم نشود. اگر این نرخ آزاد شود، بانکها تمایل بسیار زیادی برای انتشار اوراق گام خواهند داشت.

دبیر هیأت عالی: کارمزد خدمات انجام شده باید مشخص شود که چه میزان ارزش دارد. پس از بررسی مشخص شده این نرخ یک در هزار است. ممکن است بانکی تمایل داشته باشد کل مبلغ را تخفیف در نظر بگیرد که در دستورالعمل کارمزد بیشتر از 30 درصد تخفیف مجاز نیست و حداقل باید 70 درصد این کارمزد را دریافت نماید. بنابراین حداقل مقدار کارمزد در این دستورالعمل وجود دارد. آیا بانک می تواند بیشتر از کاری که انجام داده است مزد دریافت نماید؟ که در پاسخ باید گفت خیر و بانک مرکزی محاسبه نموده است که بیش از این مبلغ مجاز به دریافت کارمزد نیست.

آقای دکتر قوامی: منظور قانون‌گذار در قانون بانک مرکزی این است هیأت عالی باید تدابیری اتخاذ نماید که در تبادلات مالی در بخش‌های مختلف اقتصاد هزینه‌ها کاهش یابد. نرخ کارمزد به سمت متوسط و نرمال حرکت نکند. ممکن است کارمزد متوسط و نرمال ۱۰ درصد باشد. منظور قانون‌گذار از بهای تمام شده، میزان استاندارد آن است. الان بهای تمام شده متوسط خدمات بانکی به دلیل هزینه‌های پرسنلی بالا و بهره‌وری پایین، مبلغ زیادی است.

آقای دکتر فرزین: پیشنهاد شما در این خصوص چیست؟

آقای دکتر قوامی: پیشنهاد بنده این است که این هزینه‌ها در طول زمان باید کاهش یابد. اگر بانک مرکزی وظیفه تنظیم‌گری در موضوع بانک‌ها را به عهده دارد باید این نرخ‌ها را تعیین نماید.

دبیر هیأت عالی: آقای دکتر قوامی با متن پیشنهادی مصوبه موافق هستند و نظرشان این است که نرخ‌ها نباید آزاد باشد که بانک‌ها هر نرخ دلخواه کارمزد را از مشتریان اخذ نمایند و این نرخ‌ها باید نرخ‌های محاسبه شده استاندارد باشد. بنابراین دوستانی که موافق هستند اعلام رأی بفرمایند. تصویب شد.

موضوع بعدی مربوط به آیین‌نامه هیأت انتظامی می‌باشد. این آیین‌نامه در شورای تنظیم‌گری و نظارت بانکی مورد بحث و بررسی قرار گرفته است که البته برخی از اعضای هیأت عالی نیز در این جلسات شرکت داشته‌اند. اگر دوستان موافق باشند، دیگر وارد بحث مجدد نشویم. این آیین‌نامه داخلی هیأت انتظامی است. دوستانی که موافق هستند رأی بدهند، موضوع با اکثریت آرا تصویب شد. موضوع بعد درباره دستورالعمل اموال مازاد است.

آقای دکتر محمدپور: در دستورالعمل قبلی، با مشکلاتی مواجه بودیم. از جمله بخشی از دارایی‌های بانکی، در ردیف دارایی‌های مازاد قرار می‌گرفتند، نسبت خالص دارایی‌های ثابت ۳۰ درصد، شامل همه دارایی‌ها می‌شد و دارایی‌های بانکی در آن تفکیک نشده بودند. در برخی بانک‌ها، وقتی می‌خواهیم اموال مازاد را اعلام کنیم، مجبور می‌شویم برخی شعب خود را نیز بفروشند و حتی تعدادی از ساختمان‌های ستادی هم به عنوان اموال

مازاد شناسایی می‌شود. اساسی‌ترین اصلاح این دستورالعمل این است که دارایی‌هایی که جزء نیازمندی‌های بانکی هستند، نمی‌توانند به عنوان دارایی مازاد محسوب شوند.

آقای دکتر نوری: هر دارایی که جزء ملزومات عملیات بانکی است، باید از موضوع اموال مازاد مستثنی شود. یعنی شعبه‌ای که عملیات بانکی و فعالیت سودآور دارد، نه قانون‌گذار و نه بانک مرکزی نمی‌توانند آن را به عنوان اموال مازاد شناسایی کند.

آقای دکتر مدنی‌زاده: یعنی منظور شما این است که شعبه سودآور را جزء اموال مازاد محاسبه نکنیم؟
آقای دکتر نوری: بله همین طور است.

آقای دکتر محمودپناه: بند «ب» ماده ۱۶ قانون رفع موانع تولید این‌گونه می‌گوید "سهام تحت تملک خود و شرکت‌های تابعه بانک‌ها که فعالیت غیر بانکی انجام می‌دهند به استثنای طرح‌های نیمه‌تمام باید تعیین تکلیف شوند و تشخیص «غیربانکی» بودن اموال به عهده بانک مرکزی است".

آقای دکتر اسماعیل‌زاده: در دو مقرر قانونی به این موضوع اشاره شده است. یکی قانون رفع موانع تولید است که تشخیص غیربانکی بودن اموال بانک‌ها را بر عهده بانک مرکزی گذاشته است. چند سال قبل، دارایی بانکی را تعریف کردیم: هر دارایی که لازمه فعالیت بانکداری است از جمله شعبات بانک‌ها، دیگری در برنامه هفتم آمده است که تشخیص املاک و سهام غیرمازاد و تأیید مازاد بودن آنها بر عهده بانک مرکزی قرار داده است. در هر دو قانون، تشخیص بانکی یا غیربانکی بودن و نیز تشخیص مازاد یا غیرمازاد بودن، بر عهده بانک مرکزی می‌باشد.

آقای دکتر محمدپور: به اصطلاح، اموالی که «بانکی» هستند، تحت هر شرایطی مازاد محسوب نمی‌شوند. اموال بانکی نیز تعریف دارد، همچون شعب و موارد مشابه.

آقای دکتر مدنی‌زاده: دغدغه قانون‌گذار این بوده است که بانک‌ها بخشی از منابع خود را تبدیل به شعب، زمین یا ملک کنند. در ظاهر شعبه است، اما عملاً ملک و زمین محسوب می‌شود. مثلاً دو شعبه در فاصله

جمهوری اسلامی ایران
بنای عالی بانک مرکزی

نزدیک به هم. قانون گذار و بانک مرکزی از گذشته به دنبال این بودند که دارایی‌های ثابت از ترازنامه بانک‌ها خارج شود و فقط دارایی ضروری باقی بماند. این نوع دارایی‌ها منجمد هستند و در چرخه تولید قرار نمی‌گیرند. آقای دکتر فرزین: دارایی‌های ثابت در بانک‌ها تعریف خود را دارند. بانک‌ها می‌توانند بخشی از منابع خود را به دارایی ثابت اختصاص دهند؛ این نسبت حدود ۳۰ درصد است. نکته بعدی درباره تعداد شعب است. اگر بانکی بخواهد شعبه‌ای افتتاح کند، باید از بانک مرکزی مجوز بگیرد.

آقای دکتر محمودپناه: برخی مواقع اصلاً دارایی به صورت فیزیکی اضافه نشده است، بلکه این دارایی‌ها طی چند سال ارزیابی نشده و پس از ارزیابی، نسبت کفایت سرمایه را تغییر می‌دهند. نکته بعد این است که قانون گذار بانک‌ها را از بنگاه‌داری منع کرده است؛ اما دارایی در حد معقول و به تشخیص بانک مرکزی می‌تواند وجود داشته باشد.

آقای دکتر اسماعیل‌زاده: در قانون برنامه هفتم، جزء ۱-۲ بیان می‌کند که آن دسته از دارایی‌هایی که لازمه حرفه بانک‌داری هستند، دارایی مازاد محسوب نمی‌شوند.

آقای دکتر مدنی‌زاده: همان‌طور که اعضای محترم هیأت عالی و دوستان فرمودند، برای دارایی‌های ثابت، نسبت تعیین شده و مازاد بر آن، «دارایی مازاد» تلقی می‌شود. این دارایی ثابت می‌تواند ملک، شعبه یا موارد دیگر باشد.

آقای دکتر محمدپور: در خصوص مجوز افتتاح شعب بانکی، معیارهای مختلفی وجود دارد که باید همگی رعایت شوند تا به بانکی مجوز تأسیس شعبه در یک منطقه داده شود. البته در مورد بانک‌های ادغامی دیده می‌شود که برخی شعب بسیار نزدیک به هم قرار دارند که باید اصلاح شود. برای مثال، زمانی که بانک ملی مؤسسه اعتباری نور را در اختیار گرفت، حدود ۳۰ الی ۴۰ شعبه آن را کاهش داد.

جمهوری اسلامی ایران
بنیاد عالی بانک مرکزی

آقای دکتر مدنی زاده: هیأت عالی باید تشخیص دهد که چه چیزی برای شبکه بانکی «دارایی مازاد» محسوب می شود.

آقای دکتر محمدپور: همگی این موضوع را قبول داریم که اگر بانکی دارایی داشته باشد و این دارایی در حد نرمال باشد، دارایی مازاد تلقی نمی شود؛ مگر در صورت رفتار غیرعادی بانک. مثلاً نگهداری شعبه ای که نیاز عملیاتی ندارد یا وجود دو شعبه نزدیک به یکدیگر.

آقای دکتر مدنی زاده: «رفتار درست» بانک یعنی چه؟ با چه تعریفی می گوئیم رفتار بانک صحیح است؟ منظور من این نیست که شعبه خوب یا بد کار می کند؛ منظور این است که شعبه در ترازنامه بانک قرار دارد و دارایی ثابت محسوب می شود. باید بانک ها را در خصوص داشتن شعب متعدد محدود کنیم.

آقای دکتر محمودپناه: باید بانک را به درستی آنالیز کنیم. مجموعه ای از عملیات بانکی وجود دارد که برخی فعالیت ها به آن متصل هستند و برخی نیستند. در این دستورالعمل تأکید شده است که سقف مجاز اموال بانکی، ۳۰ درصد است. دارایی بالاتر از این سقف، سه سال مهلت فروش دارد؛ اگر فروخته نشود، مشمول مواد ۱۶ و ۱۷ قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور شده و مانند دارایی غیربانکی با آن رفتار می شود. اموال بانکی بیش از ۳۰ درصد، «دارایی مازاد بانکی» است؛ البته منظور از این ۳۰ درصد، ۳۰ درصد سرمایه بانک است.

آقای دکتر مدنی زاده: یعنی منظور شما این است که تا ۳۰ درصد سرمایه بانک، می تواند دارایی بانکی داشته باشد و بیش از آن، دارایی مازاد بانکی تلقی می شود؟

آقای دکتر محمودپناه: بله، درست است. در این دستورالعمل گفته شده است که برای دارایی مازاد، سه سال مهلت فروش داده می شود و اگر طی سه سال فروخته نشود، «دارایی غیربانکی» محسوب شده و مشمول مواد ۱۶ و ۱۷ قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی می شود و در آن صورت، مشمول پرداخت ۲۸ درصد مالیات خواهد شد.

جمهوری اسلامی ایران
بنیاد عالی بانک مرکزی

دبیر هیأت عالی: دوستانی که با توضیحات ارائه شده موافق هستند رأی بدهند، موضوع با اکثریت آرا تصویب شد.

